

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ САДІВНИЦТВА РЕГІОНУ

Л.Ф.Пилипчинець, аспірантка

*Науковий керівник: О.Ю.Єрмаков, доктор економічних наук, професор
Національний аграрний університет*

Розглянуто кластерну модель галузево-територіальної організації виробництва як фактор підвищення ефективності діяльності садівницьких підприємств.

Рассмотрена кластерная модель отраслевой и территориальной организации производства как фактор повышения эффективности деятельности садоводческих предприятий.

Постановка проблеми. Садівницькі господарства знаходяться в складних економічних умовах, що унеможливує стабільний розвиток і нарощування потужностей. Такі особливості галузі, як велика капіталоємність, наявність значних ризиків, проблеми в сфері збуту продукції вимагають нових підходів до організації садівництва на регіональному рівні. Значним поштовхом до розвитку галузі може стати організація кластерної моделі галузево-територіального виробництва плодючої продукції, що передбачає тісний зв'язок між товаровиробниками, обслуговуючими підприємствами та споживачами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше ґрунтовний аналіз кластерної моделі територіальної організації виробництва зробив М.Портер. З вітчизняних вчених даною проблематикою займалися М.Войнаренко, О.Длугопольний, А.А.Мигранян, В.Чужиков та ін. Разом з тим в садівництві дане питання ще не розглядалось.

Ціль роботи. Метою роботи є обґрунтування доцільності застосування кластерної моделі галузево-територіальної організації виробництва плодючої продукції як фактору підвищення ефективності галузі в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Одним із напрямів активізації діяльності підприємств певної галузі є розробка кластерної моделі організації виробництва. В економічній літературі [1-5] кластер

визначається як індустріальний комплекс, сформований на основі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, основних виробників та споживачів, що технологічно пов'язані між собою. Так, В.Чужиков визначає кластер як конкурентоспроможну організаційну форму, територіально-ієрархічну модель виробництва з різними рівнями локалізації, яка дає вищий господарсько-соціальний ефект порівняно з іншими подібними галузями за рахунок мінімізації витрат [5].

Важливою умовою кластеризації є формування мереж стійких зв'язків між усіма учасниками кластерів: підприємствами, дослідницькими інститутами, урядом, фінансовими структурами та інститутами співробітництва (рис. 1).

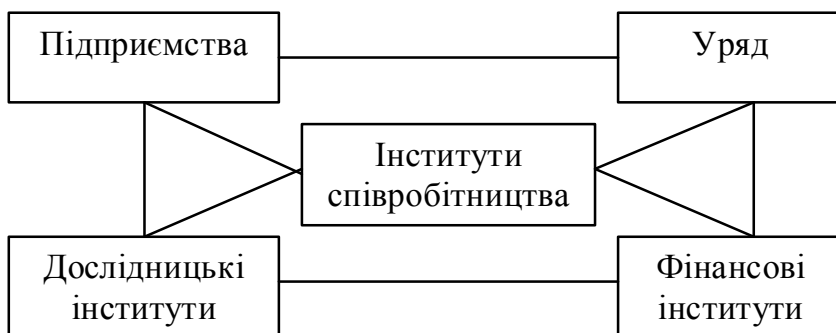


Рис. 1. Учасники кластерної моделі галузево-територіальної організації виробництва

Формування кластерів передбачає інституціональні перетворення в певних регіонах та вдосконалення ринкового механізму господарювання. В ході функціонування кластера, як галузево-територіальної організації товаровиробників, на вищий щабель підноситься інноваційна складова економічного розвитку.

Успішність діяльності кластерів досягається за рахунок таких факторів: взаємозв'язки між підприємствами учасниками кластеру сильніші порівняно з тими господарствами, що працюють поодиночі; співпраця та кооперація виступають стимулами до пошуку нових

методів роботи, залучення інвестицій, орієнтація на інновації; орієнтація на потреби ринку, стратегія розвитку кожного окремого підприємства відповідатиме загальній стратегії розвитку всього регіону.

Підвищення ефективності діяльності окремого господарства досягається шляхом скорочення трансакційних витрат, що сприяє зниженню собівартості та, відповідно, ціни продукції. При цьому, посилюється відповідальність керівників окремих підприємств за відповідні рішення у зв'язку із тісною співпрацею з партнерами по кластеру, що водночас є партнерами по бізнесу. Зростає відповідальність щодо розвитку власного регіону та захисту інтересів своєї громади.

Таким чином, кластери виступають перспективною формою регіонального економічного розвитку, забезпечуючи вирішення комплексу таких взаємопов'язаних проблем, як: 1) раціональне використання місцевих ресурсів; 2) формування сприятливих умов міжсекторної співпраці; 3) залучення нових як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій; 4) підвищення кокурентоздатності господарств і регіону в цілому та збільшення обсягів виробництва регіонального продукту; 5) розширення міжрегіонального обміну; 6) підвищення рівня та якості життя населення.

Необхідність створення кластерного територіального об'єднання садівницьких підприємств в Закарпатті обумовлена наступними факторами: а) тривалий занепад галузі, що супроводжувався скороченням площ насаджень та зниженням урожайності культур; б) неспроможність господарств самотужки вийти з кризи у зв'язку із недостатньою матеріально-технічною базою; в) незадоволений внутрішній ринок на плодоягідну продукцію; г) можливість вирощування конкурентоспроможної продукції, що матиме ряд принципових переваг порівняно з продукцією, вирощеною в інших регіонах; д) сприятливі природно-економічні умови для розвитку галузі.

Створення кластеру сприятиме підвищенню ефективності кожного окремого садівницького підприємства через впровадження нових технологій, одержання доступу до фінансових ресурсів,

підвищення конкуренції в отриманні контрактів, формування оптимальної структури виробництва та нарощення її обсягів. Це дасть змогу не лише ефективно функціонувати садівницьким господарствам, а й забезпечить розвиток галузі регіону в цілому. Сьогодні кластер можна розглядати як інноваційно-територіальне об'єднання.

Садівницькі підприємства — учасники кластерної моделі галузево-територіальної організації виробництва матимуть низку переваг над більш ізольованими конкурентами. Це проявляється в доступі до більшої кількості постачальників та послуг підтримки, адаптованих до вимог споживачів, до кваліфікованої робочої сили та передачі знань та навичок, що відбувається при зустрічах підприємців та обговоренні бізнесу. Кластерний підхід дозволяє сфокусувати підприємцям усю свою увагу на тому, що вони виробляють. Сукупність підприємств в даному випадку функціонує як система, відповідно при цьому більш ефективно використовуються ресурси, зростає обсяг виробництва. Найважливішою перевагою кластерної моделі є доступ до інновацій, знань та “ноу-хау”.

Основою нового організаційного утворення може слугувати вже існуючий територіальний розподіл садівницьких господарств в області. Для цих цілей нами з використанням методики І.П.Житньої та інших [6] проведено групування районів за двома показниками — обсяг виробництва продукції та її потреба при фактично досягнутому рівні споживання 42 кг/особу (рис. 2).

Проведений аналіз показав, що найбільш розвинутими є райони, що ввійшли до першого кластера. Тут спостерігається високий рівень виробництва та потреби в плодючій продукції. Саме вони є центрами розвитку садівництва в області (в даній групі сконцентровано 80% садівницьких господарств, а середній рівень виробництва плодів та ягід тут становить 102 тис. ц при потребі — 66 тис. ц).

Компактне розміщення виробників плодів та ягід, підприємств переробної галузі і наукових установ слугує ще одним фактором

доцільності створення даного об'єднання. Таким чином, є можливість створення кластеру галузево-територіальної організації виробництва на базі підприємств наступних районів: Іршавський, Мукачівський, Тячівський, Ужгородський, Хустський, Березівський та Виноградівський. Основною формою об'єднання підприємств можуть бути угоди про співпрацю та загальна стратегія розвитку садівництва області. В цьому аспекті важлива роль відводиться органам центральної влади області, зокрема в сприянні налагодження зв'язків між товаровиробниками, переробними господарствами та науковими установами.

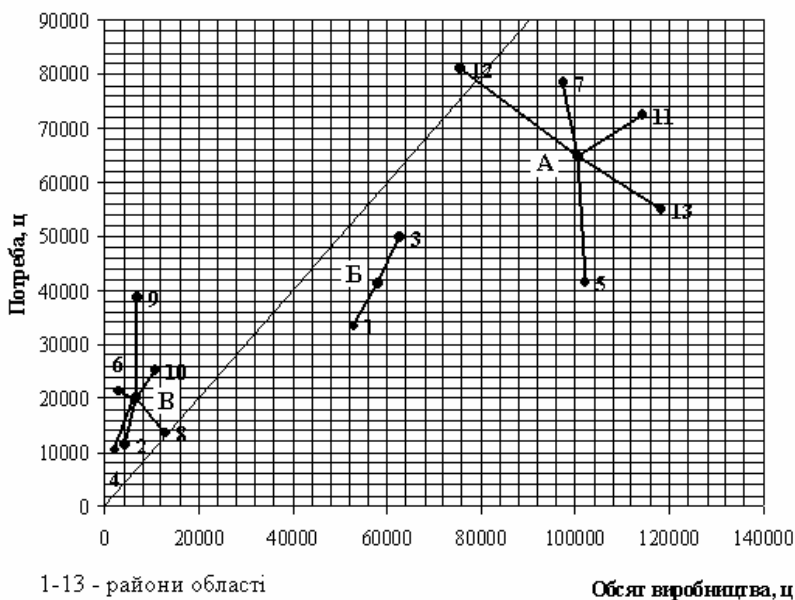


Рис. 2. Зображення трьох кластерів в площині показників – обсяг виробництва та потреба плодючої продукції (2005 рік)

Висновки. Основними перевагами кластерної моделі галузево-територіальної організації виробництва є: тісне співробітництво виробників плодючої продукції з науковими установами, яке дасть змогу значно покращити якість продукції, її зовнішній вигляд та знизити собівартість продукції шляхом впровадження інноваційних технологій; всередині кластеру формуватимуться єдині фінансові відносини у вигляді підтримки через торгівельні точки; реалізація кластерної моделі дасть змогу підвищити функціонування галузі в цілому, а отже, сприятиме розвитку плодючого виробництва регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Портер М. Конкуренція: Учебное пособие /Пер. с англ. -М.: Вільямс, 2001. – 495с.
2. Войнаренко М. Концепція кластерів – шлях до відродження виробництва на регіональному рівні //Економіст. – 2000. – №1. – С. 29-31.
3. Длугопольний О. Кластерна модель розвитку промислового виробництва регіону як фактор ефективних структурних реформ – Інтернет-ресурс: <http://www.soskin.info/ea.php?pokazold=20030225&n=2&y=2003>.
4. Мигранян А.А. Теоретические аспекты формирования конкурентоспособных кластеров. – Інтернет-ресурс: <http://www.krsu.edu.kg/vestnik/v3/a15.html>
5. Чужиков В. Кластери як об'єкт державного регулювання //Вісник УАДУ. – 2001. – №4. – С. 160-167.
6. Житная И.П., Тацкий И. В., Житный П. Е. Теория экономического анализа: Учебное пособие / Восточноукраинский национальный ун-т им. Владимира Даля. – Луганск: ВГУ им. В.Даля, 2004. – 336с.